

ST.-PETRUS & PAULUSKERK

II: BOUWGESCHIEDENIS VAN DE KERK.

Vincent Duflou

Vervolg op ST.-PETRUS & PAULUSKERK deel 1
(Lange Nelle 2de jg. nr. 4, pp.55-59)

A: De Oude Sint-Petrus en Pauluskerk.

Het blijkt dat de oude dekanale kerk van de stad Oostende een vrij eenvoudige en logge konstruktie was. Men kon ze niet echt beschouwen als een architektonische bezienswaardigheid. Voor koning Leopold II was deze kerk een doorn in het oog. Leopold II had namelijk grootse ideeën voor onze kuststad. Hij had het plan opgevat om Oostende uit te bouwen, zij het naar Engelse voorbeelden, tot de voornaamste balneaire stad van gans de Europese Westkust. Hiervoor liet hij een groot urbanisatieproject doorvoeren in onze stad. In het kader van zijn prestigeprojekt was Leopold II de mening toegedaan dat de oude Sint Petrus en Pauluskerk maar moest afgebroken worden en vervangen door een nieuw prestigieus kerkgebouw. Deze kerk moest door haar pracht en praal de bezoekers aan onze stad verstomd doen staan op het ogenblik dat zij Oostende binnenreiden. De nieuwe kerk moest als het ware de rol van ambassadeur vervullen voor onze stad.

Leopold II stootte met zijn nieuw kerkprojekt echter op verzet van de toenmalige deken. Deze wilde niets weten van een nieuwe kerk. Onderhandelingen tussen de vorst en de kerk leverden niets op, de onenigheid bleef bestaan.

Totaal onverwacht, op 14 juli 1896, valt de oude kerk ten prooi aan de vlammen. Ze gaat zo goed als volledig in de brand op. Alleen de toren en het barok kerkportaal bleven gespaard. Eigenaardig genoeg bleek men onmiddellijk te weten wat men zou doen. De oude kerk zou niet meer herbouwd worden en men zou overgaan tot de onteigening van een aantal huizenblokken. Deze moesten plaats ruimen voor een totaal nieuw kerkgebouw vooraf gegaan door een groot plein. We kunnen eigen-

Fig. I: Zicht op de Middenbeuk van de afgebrande Kerk

lijk zeggen dat men daags na de brand reeds beschikte over een algemene planning.

Ten gevolge van de onenigheid tussen Leopold II en de kerk en de daarop volgende brand deden geruchten de ronde dat de oude kerk wel eens opzettelijk in brand zou gestoken geweest zijn en dit in opdracht van de koning zelf. Men wist zelfs nog te vertellen dat de brandstichting het werk was geweest van een socialist.

Kunnen en mogen we nu wel spreken van brandstichting? Is er concreet bewijsmateriaal? Het enige wat we hierover kunnen aanbrengen is dat er op het ogenblik van de ramp herstellingswerken in uitvoering waren aan het dak van de kerk. het is best mogelijk dat die brand het gevolg is van onvoorzichtigheid tijdens de herstellingswerken. Het feit dat men kort na de brand reeds beschikte over een algemene planning is ook geen argument dat de gedachte van brandstichting staaft. We kunnen aannemen dat die ideeën reeds lang opgenomen waren in het urbanisatieproject van Leopold II. Zeker is dat het afbranden van de oude kerk in de kaart speelde van Leopold II. De weg lag open voor de realisatie van zijn prestige kerk.

B: De Huidige Sint Petrus en Pauluskerk.

Voor de bouw van de nieuwe kerk werd er beroep gedaan op de Brugse architect Louis dela CENSERIE. Reeds in 1897, een jaar na de brand had hij de plannen voor de nieuwe kerk voltooid. Het ging om een 3-beukig neogotisch bedehuis, met een schip (=middenbeuk) bestaande uit 5 traveeën⁽¹⁾ en een koor van 2 traveeën diep dat 6-hoekig afgesloten is. Tussen het schip en het koor was er nog een transept (= dwarsbeuk) voorzien. De afmetingen op het oorspronkelijk plan bedroegen 70 meter voor de lengte en 36 meter voor de breedte. Aan de oostgevel van de kerk werden er 2 torens ingeplant elk met een hoogte van 34 meter. Vooral-

(1) Travee: dit is het vlak tussen 2 steunpunten, inz. een gewelf in een kerk

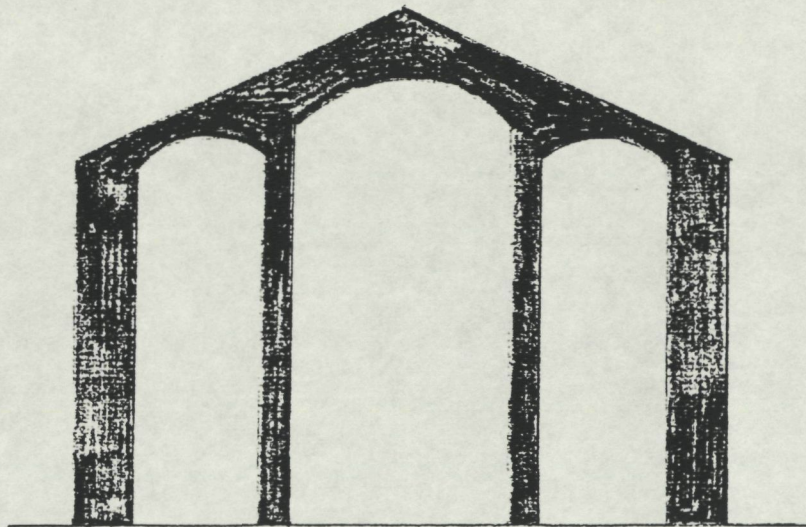

Fig. 2: Doorsnede van een hallekerk.

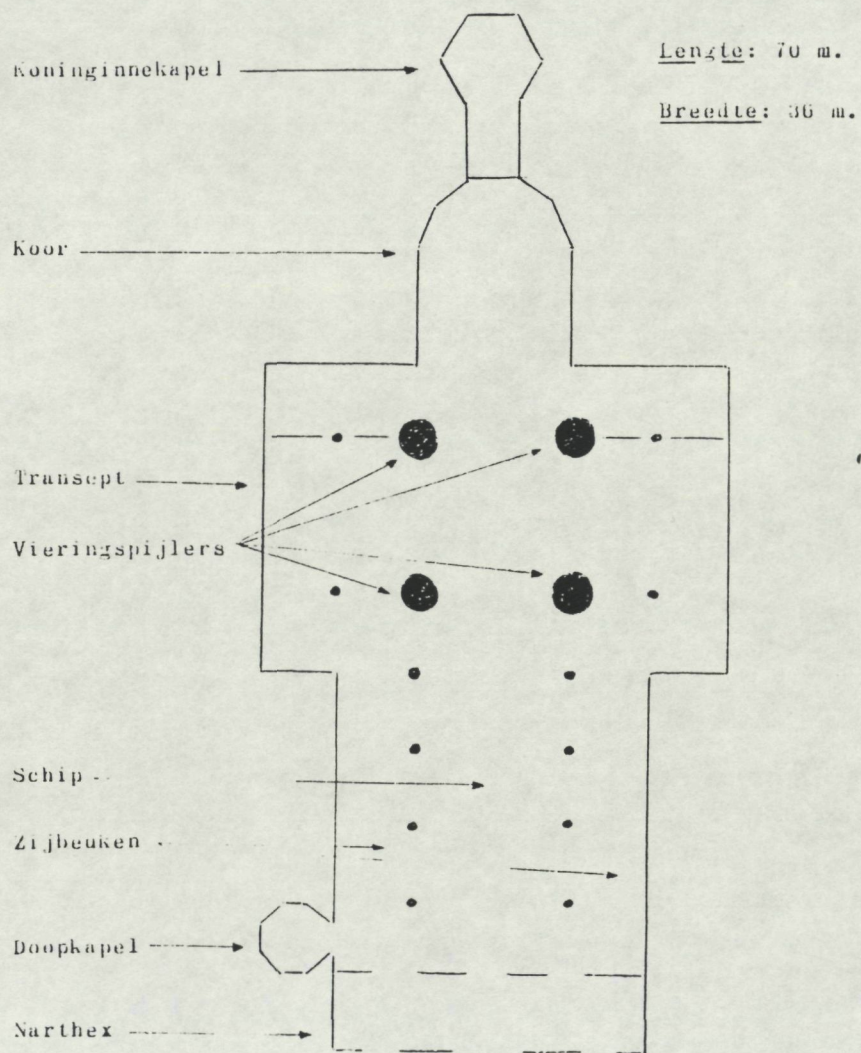

Fig. 3: Grondplan van de huidige SS. Petrus en Pauluskerk.

eer dela CENSERIE zijn plannen indienende ter goedkeuring bij de Koninklijke Kommissie voor Monumenten, bracht hij zelf nog eerst veranderingen aan. Zo bracht hij onder meer de hoogte van de torens terug tot 72 meter. Dit was zoezegd om esthetische redenen. De ware reden was dat hij de bouwkosten voor de nieuwe kerk wilde of moest drukken.

In 1898 werden de plannen dan uiteindelijk ingediend bij de Koninklijke Kommissie voor Monumenten ter goedkeuring. De plannen werden goedgekeurd, doch de leden van de kommissie betreurden het sterk dat de architect zich niet had laten inspireren door het kerkttype dat doorgaans aangetroffen wordt langsheen de Belgische kustvlakte. Deze kustkerken waren 3-beukige hallenkerken, voorzien van slechts I zware robuste toren. Die hallenkerken gaven de indruk van een soort bolwerken te zijn die weerstand konden bieden aan de gure winden en zware stormen, frekwente natuurverschijnselen aan onze kust. De nieuwe kerk daarentegen vonden ze te gekompliceerd, te verfijnd en te gekunsteld. Ze kwam over als een tere, broze konstruktie welke bij de eerste storm als een kaartenhuisje in elkaar zou storten.

Wellicht om de leden van de kommissie gunstig te stemmen en alzo de grondplannen makkelijker te laten goedkeuren gaf dela CENSERIE toe dat zijn kerk inderdaad ietwat gekompliceerd en te gekunsteld overkwam. Hij besluit nog wat vereenvoudigingen aan te brengen in de ornamentatie van het roosvenster in de oostgevel alsook in de struktuur van de torens.

Terloops kan men zich de vraag stellen of er een inmenging van koning Leopold II geweest is voor de goedkeuring van de plannen? Het is niet uitgesloten. Zou de Kommissie voor Monumenten de plannen, zoals dela CENSERIE ze had getekend, ook hebben aanvaard indien de kerk niets te maken had met de urbanisatieprojekten van de vorst? Niet noodzakelijk want we weten dat de kommissieleden de voorkeur gaven voor

(I) Hallenkerk: dit is een kerk waar de zijbeuken zeer hoog opgetrokken zijn. Schip en zijbeuken rusten onder één dak.

RÉCAPITULATION GÉNÉRALE.

1	Église et parties inférieures des tours	1,067,948,92
2	Sacristies et dépendances	46,708,92
3	Honoraires de l'architecte calculés à 5 pour 100 sur la dépense totale	55,732,89
4	Frais d'agence et de déplacement calculés à 12 pour 100 sur la dépense totale	5,573,29
5	Frais de surveillance	10,000,00
	Total général francs	1.185,964,02

Dressé à la somme de un million, cent quatre-vingt-cinq mille, neuf-cent-soixante-quatre francs, deux centimes, par l'architecte soussigné.

Bruges, le 26 Octobre 1898.

L. DELA CENSERIE

Vu et approuvé par le Conseil Communal d'Ostende, en séance du 22 Novembre 1898.

PAR LE CONSEIL

Le Secrétaire
A. VAN ISEGHEM

Le Bourgmestre
PIETERS

Vu et approuvé par le Conseil de Fabrique en séance du 6 Novembre 1898.

P.-X. Decanniere, *Curé-Doyen*, H. Desmet, Auguste Hanman, Albert Vander Heyde, L. Verbeeck, Aug. Christiaens, E. Van Caillie, E. Schottey, G. Vander Heyde, Dr Schramme.

Vu et approuvé par la Députation permanente du Conseil Provincial, en séance du 6 Janvier 1899.

Le Greffier
VEROUGSTRAETE

Le Président
Bⁿ RUZETTE

Typo-Lithographie, A. ELLEBOULT, rue de l'Eglise, 30, Ostende.

Fig. 4: Goedkeuring kostprijs van de Kerk.

een robuuster werktipe.

In 1901 wordt dan uiteindelijk gestart met de bouw onder het pastoraat van Pierre Xavier DECANNIERE. Op 5 augustus van dat jaar werd de symbolische eerste steen gelegd door Leopold II (het gebouw was toen reeds 4 meter hoog opgetrokken). De aannemer was G. VAN OPHEM uit Brussel. De kostprijs (1897) werd geschat op minder dan 1,2 miljoen frank (= 1,2 miljard frank nu). De gebruikte steensoort was blauwe hardsteen van Moha of Vinalmont (nabij Huy). Waarom er nu juist geopteerd werd voor het gebruik van deze steensoort zou onder ander een verklaring vinden in het feit dat de groeven waar die blauwsteen werd ontgonnen ooit eens eigendom waren van de koning. Naast blauwsteen werd er ook roze graniet verwerkt in de kerk.

Ook van buiten uit werd de la CENSERIE niet gespaard van kritiek. Velen vinden zijn kerk maar niets, ze heeft belachelijk kleine afmetingen. Vooral het interieur wordt sterk bekritiseerd. De beuken, inzonder het schip komen zeer smal over. Men vond het jammer dat de architect geen monumentaal altaar had voorzien. De binnenmuren zijn opgetrokken in baksteen bedekt met een pleisterlaag waarop natuursteen werd geïmiteerd. Deze natuursteenimitatie vond men zeer goedkoop en viel geenszins in de smaak.

In 1905 werd de kerk uiteindelijk met veel luister ingewijd door Mgr. G. J. WAFFELAERT, bisschop van Brugge, koning Leopold II en heel wat hooggeplaatste prominenten.

III: LOUIS DELA CENSERIE.

Geboren te Brugge op 27 september 1838 studeerde hij aan de Akademie te Brugge waar hij vervolgens leraar werd en later zelfs directeur. In 1870 werd hij benoemd tot directeur van de stadswerken van de stad Brugge. Negen jaar later, in 1879, werd hij lid van het Provinciaal Komitee van de Koninklijke Kommissie voor Monumenten. In 1901

werd hij bevorderd tot effectief lid.

Wat is nu de inbreng geweest van dela CENSERIE op het vlak van de architectuur? In de negentiende eeuw komt er een beweging op gang, mede onder invloed van de romantiek en de "Art and Craftsmen" beweging die ijvert voor restauratie van oude gevels en het optrekken van nieuwe gebouwen in oude stijl. Deze beweging kende vooral in het laatste kwart van de negentiende eeuw een grote bloei en succes te Brugge. Architect dela CENSERIE was nu een van die fervente aanhangers van deze beweging. Hij wordt dan ook beschouwd als "de" bewerker van de wederopbloei van de Vlaamse architectuur. Hij moet dan ook beschouwd worden als de voornaamste Brugse architect op het einde van de negentiende eeuw. dela CENSERIE kan dus doorgaan als een schoolvoorbeeld voor de romantische stijlperiode.

Wat zijn architecturaal oeuvre aangaat heeft hij heel wat Brugse gebouwen gerestaureerd. Zijn restauraties worden heden ten dage wel als te doortastend beschouwd. Enkele voorbeelden zijn de Oude Grif-fie, Gruuthuuse, de Poortersloge en de Westgevel van de Onze Lieve Vrouwekerk.

Naast restauraties realiseerde hij uiteraard ook heel wat eigen bouwwerken, onder ander onze hoofdkerk, het Centraal Station van Antwerpen (1887-1890), het stadhuis van Diksmuide (1877-1900), het postgebouw, de normaalschool (1880-1883) en het Sint Janshospitaal van Brugge.

Louis dela CENSERIE overleed te Brugge op 2 september 1909.